

EERSTE 'OPROEPEN'

Joden uit – het kan zijn dat zulks samenhang met Hitlers wens, in ons vorige deel vermeld, dat de Duitse Joden als eersten gedeporteerd zouden worden. De *Zentralstelle* nam daarbij de leeftijdsgrens van veertig jaar in acht, maar aan de toezegging dat het gezinsverband gehandhaafd zou blijven, hield zij zich niet: zij lichtte de kaarten van een aantal jongeren van vijftien tot achttien jaar die zonder hun ouders zouden moeten vertrekken. Van de namen en adressen der geselecteerden werden lijsten opgesteld. Die lijsten gingen met de nodige exemplaren van de oproepen, zich bij de *Zentralstelle* te melden, en van de deportatiebevelen via de *Expositur* (het verbindingsbureau tussen de *Zentralstelle* en de Joodse Raad dat door dr. Edwin Sluzker geleid werd) naar het hoofdbureau van de Joodse Raad toe. Daar kreeg men de gelegenheid, na te gaan of zich onder de geselecteerden medewerkers van de raad bevonden – die mocht men, nadat er via de *Expositur* verlof toe verleend was, van de lijsten schrappen. Van de overigen werden door typistes van de Joodse Raad de namen en adressen op de voor hen bestemde stukken getypt, vervolgens werd al het materiaal weer naar de *Zentralstelle* terug vervoerd en daar gingen op zaterdag 4 juli de eerste duizend oproepen, zich bij de *Zentralstelle* te melden, de deur uit; zij werden aangetekend verzonden en op zondagmorgen 5 juli door de Nederlandse postrijen rondgebracht.

Het sprak vanzelf dat elke oproep in het betrokken gezin en in een wijde kring daaromheen als een verpletterende slag aankwam. Aan de in Amsterdam woonachtige Duitse Joden werd daarbij spoedig duidelijk dat de meeste oproepen tot leden van hún groep gericht waren. Dat was een bevestiging van de toch al bij hen gewekte indruk dat de uitsluitend uit Nederlandse Joden bestaande Joodse Raad de neiging had, met de belangen van de Duitse Joden geen rekening te houden: was het soms de bedoeling van de Joodse Raad, alle Duitse Joden voor de wolven te gooien om de Nederlandse te redden? Cohen en Asscher werden met felle verwijten overstelpt. Zij vingen ze op door goed te vinden dat een Duitse emigrant, de bijna zeventigjarige prof. dr. Max Brahn, namens alle niet-Nederlandse Joden de vergaderingen van de Joodse Raad, zonder stemrecht overigens, zou bijwonen – 'dit niet alleen opdat hij', zei Asscher op 9 juli in de eerste vergadering waar Brahn aanwezig was, 'geheel op de hoogte zal kunnen zijn, maar ook daar de Joodse Raad wil tonen, de kop in te willen drukken aan animositeiten die bij enkelen in hun nervositeit te voorschijn komen.' (*Applaus*)¹

¹ JR: Notulen, 9 juli 1942, p. 1. Brahn vormde een *Beirat* die eerst uit tien, later uit twintig leden bestond, onder wie ook twee vertegenwoordigers van de Poolse en de Russische Joden. Invloed op het beleid van de Joodse Raad kreeg die *Beirat* niet.